

La llengua a l'abast

Els sons de la llengua: “joc” o “lloc”?, “beure” o “veure”?, “Iucmajor”?

Text: **Caterina Sureda**
cultural@dbalears.cat

Que el català, com a llengua, no viu el seu millor moment és una obvietat. Basta llegir els informes que periòdicament surten sobre el coneixement i, per damunt de tot, sobre l'ús que se'n fa a les Illes per posar-nos la pell de gallina. O basta sortir al carrer o entrar en el pati d'una escola o a la recepció d'un centre de salut de la capital. Però, si dins el grup de possibles parlants ens referim a la qualitat de la seva parla, la pell, més que de gallina, se'ns posarà d'eriçó. Escoltant molts de periodistes de televisió o de ràdio, sentint el discurs de polítics o fins i tot d'il·lustres professors

universitaris, molt sovint constatatam (o hauríem de poder constatar si tots tenguéssim això tan bàsic que és “el sentit de la llengua”) que el seu nivell de català oral escarrufa!

Fa anys, pel fet de néixer aquí, tothom parlava més o menys bé la llengua. Si de cas, pecava de cometre alguns vulgarismes o d'introduir certs barbarismes bastant comuns i corrents. A mesura, però, que hem anat aprenent que hem de dir “ma-duixa” i no “fresa”, que la “bústia” és allà on llançam les cartes i que cal rebutjar la forma “jamón” i substituir-la per una altra de més genuïna, idè resulta que ara qui rep les bescolades és la fonètica. El problema actual, crec jo, és que la qualitat del català que sentim és cada vegada més ínfima. La gent de carrer és molt més sensible a la contaminació lèxica que no pas a la fonètica i, si molt fàcilment en una conversa detecta castellanismes

o expressions calcades d'un altre idioma, per contra és ben sorda a la mala pronunciació de determinats sons. Ja sabem que les llengües són com organismes vius, que neixen, creixen i, si per determinades causes emmalalteixen (perquè els seus usuaris la perceben com una llengua de segona, per la contaminació d'un altre idioma, etc.) i no es fan prou esforços per sanear-la i guarir-la (campanyes efectives de normalització lingüística, presa de consciència dels seus parlants, etc.), poden arribar a morir. En aquest procés d'emmalaltiment”, la primera cosa que es detecta és la contaminació lèxica, però això és només la punta de l'iceberg: quan el mal atany també el terreny fonètic... que Déu ens plegui confessats! Els errors fonètics són infinitament més nocius per a l'estructura de la llengua que els ortogràfics o els lèxics. Són totalment desestabilitzadors.

Abans, els àngels custodis, di-

guem-ne, de la llengua eren els pares, els padrins... que, de la mateixa manera que corregien en l'infant un mal comportament o una mala contesta, vigilaven també que els sons es pronuncïassin tal com pertocava. I et deien: “Què és això de ‘iuna’? Xerra bé i digues ‘lluna’, que pareix que tens beneïtura dins la bocal” Ara, desgraciadament, ni els pares ni els padrins donen importància a això o per ventura no són capaços de detectar-ho. O potser troben que fa més modern.

L'escola, per altra banda, no ajuda gaire en aquest sentit. Sembla que dominar l'idioma, aprovar l'assignatura de català, consisteix a aprendre's les normes d'escriptura, els grans noms de la literatura, i prou, obviament la pronúncia per complet. No oblidem que en molts de centres el nombre d'alumnes no catalanoparlants és enorme i que molts estudiants, tot i haver nascut aquí, tenen el català com

a llengua estrangera. Aleshores, el seu aprenentatge ha de partir de l'oralitat i després, molt després, endinsar-se en l'escriptura. Tal com fan per aprendre anglès, per exemple.

També estam cansats de conèixer gent amb les parets folrades de certificats de català de tot tipus que tenen un nivell fonètic molt deficient, que confonen els sons, que n'han eliminats d'altres... I això afecta també els professionals de la llengua, perquè hi ha alguns docents que, amb tota la barra del món ensenyen a diferenciar per escrit la “s” sorda de la sonora, la “g” de la “j”... i, alhora, són incapaços de pronunciar la “l” genuïna, ni la “ll”, ni de distingir la “b” de la “v” i un llarg etc. Se suposa que els que en saben han de donar exemple, han de ser el mirall on els parlants s'han de poder reflectir. Per que si no... mala cosa! Per ca nostra deim: “què han de fer els porcs si les ovelles grufen?”

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Literatura sobre literatura, a favor de la memòria humana

Bartomeu Fiol

“Som allò que recordem del nostre estrany periple al llarg del temps”, ens entima Enric Sòria en un article sobre Vicent Alonso, recollit en el nou volum d'Els llibres de Pròsper: *En el curs del temps. Un itinerari a través de vuit-cents anys de literatura catalana*. I ho fa després de recordar-nos el desideratum expressat pel príncep de Lampedusa, segon el qual tothom hauria d'escriure les seves memòries, ja que “així podria preservar-se el més evanescent, però també el més essencial del nostre patrimoni, que no és més que una suma de records”. Des del moment que, en el cas dels lletrafrits, aquests records inclouen les nostres lectures, la literatura sobre literatura que practica sovint Sòria i la recopilació que en fa queden ben justificades.

L'eficàcia de l'escriptura del poeta, articulista, dietarista i crític de la Safor –la terra de Pere i Ausiàs March, Joanot Martorell i Roís de Corella– que n'és l'autor i el

Ramon Llull, Ausiàs March –“probablement el més gran poeta europeu del segle XV i un dels més grans de tots els temps”–, Joan Boscà, Joan Vives, Robert Robert, Emili Vilanova, Teodor Llorente, Joaquim Verdaguer, Joan Maragall...

seu coneixement de primera mà de la literatura produïda en el País Valencià, una producció insuficientment coneguda per nosaltres, malgrat la seva excel·lència, són, sens dubte, els majors valors d'aquesta obra. Mirem de donar notícia d'alguns dels temes que més ens han cridat l'atenció.

Especial rellevància tenen els treballs dedicats a la figura i l'obra de Ramon Llull, el seu context històric, la descomunal tasca missio-

nera que va voler realitzar, el seu pensament –la interpretació de l'autor que “per a Llull, l'Encarnació del Creador en la criatura humana és necessària perquè atorga plenitud a la creació: la completa, la perfà”– i, al capdavant, el desconhort i la “melancolia” –diu Sòria– provocat pel fracàs de la seva empresa missionera. També cal subratllar l'encert de les pàgines dedicades a Ausiàs March, “probablement el més gran poeta europeu del segle XV i un dels més grans de tots els temps”, així com també la importància de la base econòmica que va suposar per a la Safor la producció del sucre de la canyamel, del que se subministrava tota Europa.

Prou interessant és també la informació que trobam sobre Joan Boscà, més conegut com Juan Boscan, l'importador amb Garcilaso dels sonets i altres formes usades pels autors italians; l'humanista Joan Vives, natural de València, però l'ascendència jueva

del qual el va obligar ja de ben jove a instal·lar-se als Països Baixos; Robert Robert, un periodista i polemista càustic de l'època d'Isabel II, que Sòria ens assabenta que, juntament amb Emili Vilanova, pot considerar-se un predecessor de Josep Pla; Teodor Llorente, el protagonista més decisiu de la Renaixença a València, injustament menysvalorat darrerament; o Joaquim Verdaguer i el seu colpidor *Sum vermis* final.

La influència de la cultura alemanya en la catalana és igualment un dels temes tractats, a partir de l'estrena a Barcelona de les grans operes de Wagner i *D'Ifigènia a Tauris* de Goethe, traduïda per Joan Maragall, traductor també de Nietzsche; com la irrupció, després de 1906, del Noucentisme, un moviment elitista que va pretendre que la cultura catalana podia posar-se a nivell de l'europea enrocant-se en un aticisme apol·lini i menyspreant tot el que tingués res de plebeu, com el cine

NOU NOU EN

o el jazz, l'expressionisme o l'avantguarda. Sòria hi arriba a escriure: “El Noucentisme feia passar la repercussió social de l'art per un valor estètic, i, en conseqüència, convertia l'art en una arma de la lluita social (fent-lo servir com a barrera), desvirtuant brutalment el seu vertader sentit, que és acompanyar els éssers humans, ajudant-los a entendre i suportar aquesta estranya cosa que és la vida i, sobretot, comunicant-los entre ells”. “Potser molts dels silencis, les misèries, els ensopiments i les exclusions de la cultura catalana d'avui encara provenen d'aquella confusió”.